

LA HIPÒTESI DE SAPIR-WHORF, DESEMMASCARADA

Pol Capdet López

“Què hi ha en un nom? La rosa, si tingués un altre nom, faria olor igualment”

W. SHAKESPEARE: *Romeu i Julieta*, acte II, escena II.

El problema de lingüística anomenat *hipòtesi de Sapir-Whorf* — hipòtesi la invalidació o validació de la qual tindria implicacions, per exemple, en el camp de la psicologia (els nens pensen o no pensen en termes racionals ja abans d'adquirir una llengua concreta?) o en el de la lingüística (es pot parlar, pròpiament, de traduccions d'una llengua a una altra?) — , aquest problema, dèiem, que sigui expressat amb fre (=Per la llengua copsem com copsem el món i pensem el que pensem) o a tot extrem (=Per la llengua copsem el món i pensem), només és vàlid en una científica subjectivitat; com (des de fora de les estructures lingüístiques) dins d'una visió nacionalista d'un país i d'una llengua o (des de dintre de les estructures lingüístiques) per simple error de percepció: quan es

confon la forma d'una llengua amb el seu contingut.

Des de dintre de les estructures lingüístiques, no se sosté més que des d'un parlar que podríem anomenar *tentinejant*, merament superficial, amb poc o gens d'esforç imprès (un parlar *d'esma*, com de memòria, té més entitat: és, de fet, aquest dir poc elaborat però que es basa en com diu les coses la majoria en la majoria de situacions, la base de la nostra comprensió mútua). No se sosté més que en l'anglès de Sapir o en l'alemany de Whorf, on (a diferència d'en el català, el castellà o el francès, en què hi ha tant el nom *llengua* com el nom *llenguatge*) es confon en una mateixa paraula (*language*, *Sprach*) la belluga utilitària que evoca el nom català *llengua* amb l'estaticisme lògic que evoca el nom català *llenguatge*.

I és que sembla que la confusió a què he fet referència avali la versió moderada de la tesi (és a dir, sembla que trobi aval en el fet de considerar que el problema té sentit precisament perquè en la llengua anglesa com en l'alemanya no existeix

el nom *llenguatge* i es confon tot en un mateix concepte). Però aquest aval és un frau: pensar (que és del que parla aquest problema en els termes en què es troba formulat) és pròpiament anar enfilant símbols — referències a objectes de la realitat física o superior a la física —, no pas els signes de què són fets aquests símbols. No és mirar el dit sinó el que apunta. (S'aprèn la veritat de les coses per molts carrers, però si un hom és responsable, *a la fi* —el que compta— *del llavorar raonador* ja ha aparcat passions. Per això no podem, si fem l'esforç de pensar malgrat la concreció de cada llengua, deixar de concloure que dos i dos fan quatre. I per això basquem sobretot, en el fil dels nostres discursos, de vorejar l'anacolut, que fa perdre el fil del discurs i el seu sentit). Sapir diu, en canvi:

*"...el món real està en gran mesura inconscientment construït sobre els hàbits lingüístics del grup. Dues llengües no són prou semblants per considerar-se que representen la mateixa realitat social. Els mons en què viuen les diferents societats són mons diferents, no només el mateix món amb etiquetes diferents"*¹¹.

El nom català de l'insecte de l'ordre dels dermàpters que és *talladits* pot portar un nen a pensar que, si acosta el seu dit a un, aquest insecte li'l tallarà. Però aquesta classe de pensaments—que és la classe de pensaments en què, sempre dins la superstició, influeix intel·lectualment la forma concreta de les llengües—no té poder de conformar per si mateix un corpus intel·lectual coherent. No té poder de determinar el pensament general d'un individu d'una cultura humana.

La intel·ligència general de l'individu supera destorbaments formals i conceptuals de les llengües i les cultures concretes per atènyer un raonament lògic vàlid en cada situació (Chomsky). (Aquí se m'ha de concedir, combatent el relativisme, que no rebaixem un ésser humà a un cúmul d'opinions inconnexes ans que el veiem com una entitat conscient i moralment independent amb capacitat per construir un corpus intel·lectual coherent).

D'acord amb el que he dit, la versió extremada de la tesi — tesi que és interessant perquè toca al seu torn un altre problema de lingüística com és si hi pot haver pensament sense llengua nacional — es desautoritza fent a Sapir²², com a símbol que és del determinisme que contraargumento, aquesta esmena: igualment moriríem per la llibertat i lluitaríem pels ideals morint pel que s'inscriu en el mot *llibertat* i lluitant pel que s'inscriu en el mot *ideals*, d'acord únicament amb els referents dels mots i no també amb els mots en si. Sapir, en canvi, deia en efecte:

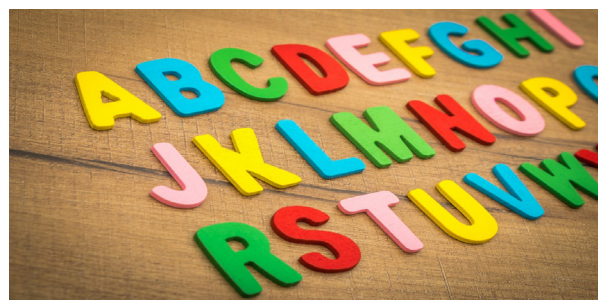
"No és fins que posseïm el símbol, que creiem que tenim una clau per al coneixement immediat o la comprensió del concepte. Estaríem tan disposats a morir per la llibertat, per lluitar pels ideals, si les paraules mateixes no ressonessin dintre de nosaltres?"

No pensem amb paraules a la contínua. Una muntanya de suc de cervell té caràcter preidiomàtic (=previ a la llengua), com un rostre que et balla. No pot tenir caràcter prelingüístic (=previ al llenguatge), i d'aquí ve la confusió: sembla que es redueixi a *imagery* — que diu Sapir —, lluny del *thought*; però si no és audible potser és de concentrada que és pel que toca a llengua. (Altrament, d'on surt, cada frase que produïm, si no d'un fons profund i esquivol del qual anem pouant per ser compresos i per comprendre'ns?).

Al meu entendre, la separabilitat de la llengua i del pensament és evident, com és evident la inseparabilitat del llenguatge i del pensament. Però la qüestió nominal com la nacionalista, lluny de la ciència, dificulten en general la comprensió del problema.

Que hi ha pensament sense llengua nacional, es pot saber de la manera més elegant: per deducció. No cal pas recórrer a la neurociència: si no es pot pensar sense llengua nacional — cosa que significaria l'únic aval a la hipòtesi de Sapir-Whorf en els termes en què es troba formulada —, ¿com hem après això mateix, és a dir, com hem après que no es pot pensar sense llengua nacional? ¿Tota l'estona ens hem fet intel·lectualment audible, sent tothora perfectament conscients que pensem i de què pensem (o sigui, amb excel·lent, constant metacognició) — ja en el moment de fer-lo —, cada pas raonador?... Aristòtil, Wittgenstein... ja capiren que l'experiència del coneixement només es pot ensenyar amb indirecció.

Així doncs, en la seva versió moderada, la hipòtesi és vàlida si es reformula d'aquesta manera (si bé llavors no té pinta d'hipòtesi sinó que queda reduïda a una afirmació de sentit comú): *"És per la intel·ligència general i cada cultura particular — adquirida personalment o compartida per la comunitat —, que comprenem com comprenem el món"*. L'idioma, pròpiament, no hi té res a veure.

1 E. Sapir: *The Status Of Linguistics As A Science* (1929).

2 1921: *Language: An introduction to the study of speech*, 1. 15